

## Parlamentaarisen politiikan ajat

9.2.2023 / Mari Hatavara, Matti Hyvärinen, Nanny Jolma, Jussi Kurunmäki, Jani Marjanen, Jyrki Nummenmaa, Timo Nummenmaa, Jaakko Peltonen, Martin Pettersson, Hanna Rautajoki, Kirsi Sandberg, Kari Teräs ja Risto Turunen / Artikkelit, Poliitikasta-Akatemia / politiikka, Retoriikka, Suomi / 7 minuutiksi luettavaa



Aika on keskeisessä osassa poliittista argumentointia. Poliittisia kantoja muodostetaan, puolustetaan tai vastustetaan vetoamalla tulevaisuuden haasteisiin ja vaatimuksiin. Samalla poliitikot saattavat viitata menneisyyteen, perinteeseen tai aikaisempiin päätöksiin puolustaakseen nykytilaa tai osoittaakseen tarpeen muutokselle.

Suomen Akatemian rahoittama Poliitiikan ajat -hanke (POLTE) tutkii politiikan ajallisuuksia Suomen Eduskunnassa vuodesta 1976 tähän päivään asti. Tuona aikana suomalainen kulttuuri, politiikka ja yhteiskunta ovat kokeneet suuria muutoksia.

Hankkeessamme kysymme, miten poliitikot luovat muutosta ja jatkuvuuksia tuottavia kerronnan kaaria edistääkseen poliittisia tavoitteitaan, kuinka he tuovat esille tulevaisuutta ja menneisyyttä omissa puheissaan ja miten eri ajan ilmaukset ovat kielellisesti läsnä eri politiikan osa-alueilla. Ajalla on siis keskeinen osa politiikassa ja poliittisessa argumentaatiossa.

Parlamenttia voidaan pitää ”aikapolitiikan” pääfoorumina ei pelkästään sen vuoksi, että se on poliittisen puhunnan muodollisesti tärkein areena, mutta myös siksi, että parlamentaarista politiikkaa määrittävät sille ominaiset rytmit. Niihin kuuluvat muun muassa vaalikaudet ja hallitusten vaihtuminen sekä parlamentaarisen käytännön erilaiset aikarajat alkaen parlamenttipuheiden pituuksien säätelystä ja keskustelujen rytmityksestä puolesta ja vastaan aina lainsäädännön käsittelykertojen ajalliseen säätelyyn.

*Parlamenttia voidaan pitää ”aikapolitiikan” pääfoorumina ei pelkästään sen vuoksi, että se on poliittisen puhunnan muodollisesti tärkein areena, mutta myös siksi, että parlamentaarista politiikkaa määrittävät sille ominaiset rytmit.*

Kuten tunnettua, perustuslakeja säädetään eri nopeudella kuin tavallisia lakeja. Myös arjen lainsäädäntötyössä on lakeja, jotka nousevat erityisen akuuteiksi, kun taas jotkut lainsäädäntöprosessit saattavat olla hyvinkin hitaita.

Hankkeessa tuodaan yhteen kertomuksen tutkimuksen, politiikan tutkimuksen ja käsitehistorian sekä tietoteknisen ja tilastollisen mallinnuksen lähestymistapoja. Siinä tutkitaan digitoituja aineistoja Suomen Eduskunnasta ja Eduskunnan muistitietoarkiston haastatteluista tiedonlouhinnan, tarkan tekstianalyysin ja kontekstuaalisen metadatan arvioinnin menetelmin, joka huomioi esimerkiksi poliittisen puheenvuoron päivämäärän, puhujan puolueen, iän ja sukupuolen.

Hankkeessa käytettävät digitoidut aineistot on jäsennetty tavalla, joka erittelee tekstilauseiden **kieliopillisia suhteita** (engl. *universal dependencies*), ja tallennettu aiemmassa hankkeessa kehitettyyn hakujärjestelmään, josta voidaan suorittaa hakuja käyttäen kriteereinä sisältöä, kieliopillisia piirteitä ja metadataa liittyen muun muassa puhujien puoluekantaan ja muihin taustatietoihin. Hakujärjestelmän tietoja analysoidaan hankkeessa kehitettävillä uusilla analyysimenetelmillä.

# Äkillisyys ja kriisien retoriikka

Kriisin käsite on viime aikoina tullut **erityisen ajankohtaiseksi**. Se kehystää ajatteluamme politiikasta ja **korostaa poliittisen toiminnan reaktiivisuutta**. Sota ja siihen liittyvä kansainvälinen kriisi, pandemia, ilmastokriisi, energiakriisi, pakolaiskriisi ja talouskriisi ovat esimerkkejä käynnissä olevista kriiseistä.

Toisaalta kriisi voi olla myös vähemmän globaali ja vaaralliseksi koettu. Se on jotain, mikä kuuluu niin sanotusti normaaliin politiikkaan. Puhumme esimerkiksi hallituskriisistä ja budjettikriisistä tai hyvinvointivaltion kriisistä.

Tällaisten kriisien ajatellaan kuuluvan normaaliin poliittiseen kulttuuriin parlamentaarisessa demokratiassa. Yhteistä näille suurille ja pienemmille kriiseille on tutkimuksessa havaittu välittömyyden kokemus. Voidaan puhua äkillisyydestä ja kiireestä sekä asioista, joihin on reagoitava nopeasti. Samalla vaaditaan toimenpiteitä tulevaisuuden nimissä ja kuvataan mennyttä koetun kriisin näkökulmasta.

*Kriisi kehystää ajatteluamme politiikasta ja korostaa poliittisen toiminnan reaktiivisuutta.*

Parlamentti on edustuksellisessa demokratiassa poliittisen kriisipuheen tärkein foorumi. Se on myös poliittinen areena, jossa äkillisyys ja jatkuvuus on rakennettu sisään sen käytäntöihin. Kyse voi olla lainsäädännön julistamisesta kiireelliseksi, puheiden ajan säätelystä, ajalla pelaamisesta, esityksen oikeasta ajoituksesta tai kriisin tarkoituksellisesta tuottamisesta. Ajalla politikoidaan, kuten politiikantutkija **Kari Palonen on usein todennut**.

Hankeessamme tutkitaan sitä, miten eduskunnan istunnoissa poliittista agendaa muodostetaan ja miten poliittisia kamppailuja käydään siitä, kenen kriisi on tärkein. Tutkimme myös sitä, miten puheissa kriisin ja äkillisyyden retoriikka yhdistyy parlamenttipuheille ominaiseen debatin ja äänestyksen muottiin.

## Kertomus järjestää tapahtumia jatkumoon

Kertomuksia tavataan käyttää politiikassa ja poliittisessa argumentaatiossa, koska ne järjestävät tapahtumia merkityksellisiksi jatkumoiksi ja osoittavat katkoksen paikkoja. Lisäksi kertomuksella on aina vähintään yksi näkökulma, jonka puolesta tai vastaan sitä käyttämällä voi argumentoida. Kertomukset toimivat poliittisessa puheessa **niin esikuvallisina kuin varoittavinakin esimerkkeinä siitä**, mihin jokin päätös on johtanut tai voi tulevaisuudessa johtaa.

Hankkeessa kysymme erityisesti, miten nykytilannetta pönkittäviä vallitsevia kertomuksia sekä sitä horjuttamaan pyrkiviä vastakertomuksia käytetään politiikan menneestä ja tulevasta puhuttaessa. Oletamme, että politiikan todellisuuden uudelleen kuvaukset vastakertomuksissa ovat yksi tapa pyrkiä muuttamaan poliittista tilannetta ja sitä tukevia kulttuurisia ja sosiaalisia oletuksia.

Kertomukset ovat sosiaalisia tekoja, joilla asemoidaan itseä ja muita suhteessa niin kertomisen tilanteeseen, kerrottuun tarinaan kuin yhteiskunnallisiin oletuksiinkin. Kertomuksissa oman puolueen ja toisten puolueiden toimijat esitetään aiheuttamaan, tukemaan ja estämään erilaisia menneisyydessä tapahtuneita ja toisaalta tulevaisuudessa mahdollisia tapahtumakulkuja.

Usein teoille esitetään seurauksia, jotka vaikuttavat keskusteluun suoraan osallistumattomien kansalaisryhmien tulevaisuuteen. Kerronnalliset kytkökset ja katkokset luovat merkityksiä. Kerronnallisella järjestyksellä luodaan jatkuvuutta, mutta myös sillä, mihin kerronnan katkokset sijoitetaan, on merkitystä.

*Kertomukset toimivat poliittisessa puheessa niin esikuvallisina kuin varoittavinakin esimerkkeinä siitä, mihin jokin päätös on johtanut tai voi tulevaisuudessa johtaa.*

Aiempi tutkimus on tuonut esiin, että **etenkin vähemmistöä edustavaa näkemystä ajavat poliitikot käyttävät tarinoita vakuuttaakseen kuulijat omasta kannastaan**. Kertomusten käyttöä politiikassa on kuitenkin tarkasteltu lähinnä yksittäisten, käsin poimittujen esimerkkien kautta.

Tutkimusryhmämme aiemmin kehittämä hakujärjestelmä mahdollistaa kertomusten melko luotettavan tunnistamisen laajoista poliittisista aineistoista. Se toimii erityisen hyvin haastatteluaineistossa, ja jatkokehitys eduskuntapuheen osalta on meneillään. Kun kertovat jaksot voidaan koneellisesti tunnistaa isoista aineistoista, voi tarkemman kertomusten analyysin kohdentaa niihin ilman työlästä koko aineiston läpikäymistä ihmisvoimin.

Hankkeessa uutena näkökulmana on sen painotus, miten olennaista kertomuksen aikojen analyysissa on erottaa toisistaan kerronnan ja tarinan ajat: edellinen kiinnittyy kertomisen hetkeen, jälkimmäinen kerrottujen tapahtumien hetkeen. Kertomuksella mennyt ja tuleva tuodaan merkityksellisiksi nykyhetkelle ja argumentoidaan vältettävien tai toivottujen kehityskulkujen puolesta.

Hankkeemme tutkii kertovaa ajallisuutta sekä tarinajatkumoiden luomisena että puheen retorisisina keinoina tuottaa nykyhetkelle merkityksiä menneen ja tulevan kautta. Koska

kertomus on keskeinen inhimillinen tapa jäsentää muutosta, oletamme niiden tutkimisen paljastavan olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja poliittisessa retoriikassa viime vuosikymmenten aikana.

## Tulevaisuushorisontin muutos

Tuleva, mennyt ja nykyisyys ovat eri tavoin läsnä poliittisessa puheessa riippuen käsiteltävästä aiheesta, yksittäisten poliitikkojen arvoista ja ajan hengestä. Historioitsija **François Hartogin** hypoteesin mukaan tämän päivän politiikka määrittää eräänlainen *presentismi*, eli tila, jossa **politiikkaa tehdään ikään kuin reagoiden päälle vyöryviin haasteisiin ja kriiseihin, mutta vailla visiota tulevasta.**

Poliitiikan ajat -hankkeen käyttämä tutkimusmateriaali tarjoaa mahdollisuuden tarkastella sitä, onko tällainen muutos todella nähtävissä poliittisessa puheessa. Hanke selvittää, miten kriisipuhe on muuttunut, miten kertomukset toimivat aikapuheessa ja viittaavatko eri politiikan teemat todella menneeseen ja tulevaan vai ovatko ne pikemminkin reaktioita tässä päivässä ilmeneviin haasteisiin. Eri menetelmiä yhdistäen päästään käsiksi politiikan aikahorisontin muutoksiin ja pystytään analysoimaan sekä tulkitsemaan niitä monipuolisesti.

Kysymme siis, onko Suomen eduskunnassa käydyin poliittisen puheen tulevaisuushorisontti muuttunut 1980-luvulta nykypäivään. Tarkastelu pohjaa sekä yksittäisten lausumien laadulliseen analyysiin että kvantitatiiviseen kartoitukseen, jossa tarkastellaan aikamuotoja, aikasanoja sekä kertomuksia.

*Hanke selvittää, miten kriisipuhe on muuttunut, miten kertomukset toimivat aikapuheessa ja viittaavatko eri politiikan teemat todella menneeseen ja tulevaan vai ovatko ne pikemminkin reaktioita tässä päivässä ilmeneviin haasteisiin.*

Näin voidaan esimerkiksi tarkastella, oliko puolustusministeri **Elisabeth Rehnin** ajan puolustuspolitiikka enemmän tulevaisuuteen suuntautunutta kuin mitä se on tänä päivänä, dominoiko presentismiin nojaava argumentaatio EU-politiikkaa ja onko liberalismilla tulevaisuutta.

Teoria presentismistä puhuttelee monia, sillä ajatus kylmän sodan aikaisesta politiikasta erilaisten poliittisten visioiden kamppailun kenttänä on iskostunut populaariin historiakuvaan. Näyttää kuitenkin siltä, ettei aineistolähtöinen tarkastelu tuo esiin mitään dramaattista siirtymää presentismiin. Tulevaisuus ei ole kadonnut, mutta se on muuttanut muotoaan ja korostuu eri teemoissa kuin ennen.

## Hankkeen ajat

POLTE-hanke on aloittanut työskentelynsä syksyllä 2022, ja projekti jatkuu elokuuhun 2026 saakka. Konsortiohankkeen vastuullinen johtaja on professori **Mari Hatavara** Tampereen yliopistosta, ja osahankkeita johtavat professori **Jyrki Nummenmaa** Tampereen yliopistosta sekä yliopistonlehtori **Jani Marjanen** Helsingin yliopistosta. Hanke nojaa **samojen tutkimusryhmien aiempaan tutkimukseen** Suomen Akatemian vuosina 2017–2022 rahoittamassa Demokratian äänet -hankkeessa, jota johti tutkimusjohtaja **Matti Hyvärinen** Tampereen yliopistossa.

**Aiemmassa hankkeessa digitoitu ja jäsennetty aineisto sekä monipuoliset haut mahdollistava hakujärjestelmä** mahdollistavat POLTE-hankkeen nopean siirtymisen aineistojen käsittelystä analyysiin ja tulkintaan.

Hanke tarkastelee erityisesti parlamentin ajallista retoriikkaa, vallitsevien ja vastakertomusten poliittista käyttöä, pitkän aikavälin muutoksia ajallisissa horisonteissa sekä eri ajallisuuden mallinnusta. Hanke etenee vaiheittain ajallisuuden yksinkertaisempien ilmentymien tunnistamisesta monimutkaisempien ajallisten muotojen mallintamiseen sekä lopulta politiikan ajallisuuden tulkintaan.

Yhteistyö samantapaisia kysymyksiä, aineistoja ja menetelmiä koskevien hankkeiden kanssa on aloitettu aktiivisesti syksyn 2022 aikana, ja hankejohtajat laajentavat yhteistyötä mielellään uusienkin tahojen kanssa. Hakujärjestelmä avataan kaikkien käytettäväksi julkisten aineistojen osalta, joten hanke osaltaan edistää myös avoimen tieteen periaatteita.

*Professori Mari Hatavara on kirjallisuudentutkija ja **monitieteisen kertomuksentutkimuksen keskuksen Narraren** johtaja Tampereen yliopistossa.*

*Matti Hyvärinen on sosiologi ja kertomuksentutkija, joka toimii tutkimusjohtajana ja Narraren varajohtajana Tampereen yliopistossa.*

*Nanny Jolma on kertomusten analyysiin ja muistelevaan minäkerrontaa erikoistunut kirjallisuudentutkija ja tutkijatohtori Tampereen yliopistossa.*

*Jussi Kurunmäki on sekä valtio-opin että poliittisen historian dosentti, joka tässä hankkeessa työskentelee Helsingin yliopistossa.*

*Jani Marjanen (FT, dos.) on poliittisen kielen historiaan erikoistunut historioitsija, joka työskentelee Helsingin yliopistossa.*

*Jyrki Nummenmaa on tietojenkäsittelyn professori ja luonnollisen kielen käsittelyn tutkimusryhmän johtaja Tampereen yliopistossa.*

*Timo Nummenmaa on tietojenkäsittelytieteilijä, joka toimii yliopistotutkijana Tampereen yliopistossa mm. ohjelmistotuotannon alueella.*

*Jaakko Peltonen on tekstiaineistojen aiheiden ja niiden trendien mallinnukseen tilastollisen koneoppimisen keinoin erikoistunut tilastotieteen ja data-analyysin professori Tampereen yliopistossa.*

*Martin Pettersson on käsitehistoriaan perehtynyt väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa.*

*Yliopistonlehtori Hanna Rautajoki on retorisiin strategioihin erikoistunut vuorovaikutussosiologi Tampereen yliopistossa.*

*Kirsi Sandberg työskentelee hankkeessa tutkijana ja tekee suomen kielen alalle asettuvaa kielipillisiä ilmiöitä lauseiden ja tekstin rajapinnassa käsittelevää väitöskirjaa Tampereen yliopistossa.*

*Kari Teräs on muistitietohistoriaan erikoistunut historiantutkija.*

*Risto Turunen (FT) on tekstinlouhintaan erikoistunut historiantutkija, joka työskentelee hankkeessa Tampereen yliopiston osaprojektissa.*

Artikkeli on osa [Poliitikasta-Akatemia-juttusarjaa](#). Artikkelin pääkuva: Thomas Bormans/Unsplash.

---

[← Edellinen Artikkeli](#)

[Seuraava Artikkeli →](#)

---